

**ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

**СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА І СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»**

Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів
Період викладання	8 семестр
Рівень вищої освіти	перший
Спеціальність	053 Психологія
Освітня програма	Психологія
Викладач	Шель Наталія Василівна, к.психол.н., доцент понад 2 роки
Профайл викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?user=9J8inmUAAAAJ&hl=ru
Доступ до матеріалів курсу	https://teams.microsoft.com/v2/
Контактна інформація	n.shel@donnu.edu.ua

Анотація дисципліни

Курс «Психологічна служба і спеціальна психологія» призначений для створення цілісного уявлення особливостей роботи психолога у різних сферах суспільного життя та з різними категоріями людей, особливу увагу приділяється вивченню особливостей роботи із дітьми з особливими освітніми потребами (дітьми із рпсихофізичними порушеннями).

Мета вивчення навчальної дисципліни: формування у майбутніх психологів комплексного бачення організації, планування та реалізація професійної діяльності психолога в різних психологічних та соціально-психологічних службах; ознайомити із функцією психологічних служб; вміти аналізувати та застосовувати психологічних знань в роботі психолога.

Компетентності, які формуються у здобувача в результаті вивчення навчальної дисципліни.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності (СК)

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.

СК 10. Здатність до публічного виступу, захисту і презентації власних досягнень.

СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК 13. Здатність розробляти та реалізовувати психотерапевтичні та психокорекційні заходи, спрямовані на збереження і відновлення психічного здоров'я.

Програмні результати навчання, які формує навчальна дисципліна за освітньою програмою.

ПР11. Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

ПР 19. Здійснювати психологічний супровід осіб, які мають девіантну поведінку, вади розвитку, перебувають в кризових станах і потребують невідкладної психологічної допомоги.

VI. Організація навчання та оцінювання.

Тиждень /дата/ Години	Тема	Форма проведенн я заняття	Завдання/ години	Термін виконан ня Дата і час	Мах Кількіст ь балів
8 семестр (лекції - 20 год., практичні - 20 год., лабораторні -20 год. самостійна робота - 94 год., МК, екзамен/ індивідуальна творча робота)					
2 тижден ь	Тема. Психофіз ичний розвиток в нормі і паталогії.	Лекція №2 Практичн е заняття № 2 Лаборато рне заняття № 2	Питання для обговорення: 1. Чинники порушення розвитку. 2. Параметри дизонтогенезу. 3 Порушення психофізичного розвитку. 3. Роль аналізаторів у психічному розвитку. 4. Роль вербальної функції у психічному розвитку. 5. Роль генних мутацій та хромосомних аберацій у дизонтогенезі. 6. Місце мікрогенезу у відхиленнях розвитку. <i>Практичне заняття :</i> 1. Створити схему взаємозв'язку чинників порушення розвитку. 2. Складіть план доповіді для батьків на тему: «Профілактика порушень психічного розвитку дітей». Охарактеризуйте суть інклюзивного навчання. Назвіть переваги і недоліки цього навчання і виховання. Які особливості навчання і виховання дітей з особливими потребами? Відповідь обґрунтуйте. <i>Лабораторне заняття:</i> 1. Проаналізувати різні підходи до визначення чинників - відповідь подати у вигляді таблиці або	2 тиждень	Практи чне заняття - 3 б. Лабора торне заняття - 2 б.

			схеми. Змодельовати ситуацію або навести приклад впливу чинників на виникнення порушення розвитку. 2. Скласти порівняльні таблиці: а) характеристики «первинного» і «вторинного» порушення розвитку. б) Класифікацій порушень розвитку (стійкий тотальний недорозвиток, затримка психічного розвитку, пошкоджений розвиток, дефіцитарний розвиток, дисгармонійний розвиток, викривлений розвиток).		
3 тиждень	Тема № 3. Методи дослідження психологічних особливостей осіб з різними психофізичними порушеннями.	Лекція №3 Практичне заняття №3 Лабораторне заняття № 3	1. Питання для обговорення: Принципи побудови психологічних досліджень. 2. Основні етапи психодіагностики дітей з порушеннями розвитку. Роль діагностичного етапу дослідження в психологічному дослідженні. 3. Особливості використання методу спостереження для дітей із порушенням розвитку. Переваги та недоліки методу спостереження. 4. Діагностичні можливості методу тестів (умови використання методу тестів для дітей із порушенням розвитку). 5. Додаткові методи дослідження. Практичні завдання: 1. Складіть ментальну карту на тему: “Спостереження. Види спостереження, особливості використання для дітей із психофізичним порушенням”. 1. Складіть порівняльну таблицю методів діагностики для дітей із психофізичними порушеннями. 2. Підготуйте доповіді на одну із тем: Діагностика дітей із психофізичними порушеннями: особливості та обмеження. 3. Методи діагностики дітей із психофізичними порушеннями: специфіка та обмеження (на прикладі одного із методів, наприклад, тестування, вивчення	3 тиждень	Практичне заняття - 3 б. Лабораторне заняття - 2 б.

			продуктів діяльності). 4. Опишіть особливості психологічної діагностики різних категорій дітей з особливостями психофізичного розвитку (відповідно до порушення). <i>Лабораторне заняття :</i> 1. Підібрати методичний інструментарій для діагностики дітей різних вікових категорій з порушеннями розвитку (на вибір вид порушення по можливості провести діагностику однієї -двох осіб). 2. На основі теоретичного аналізу визначте основні труднощі у діагностиці дітей із порушенням розвитку;назвіть особливості психологічного дослідження дітей з порушеннями та виокремітьвідмінності психологічного, педагогічного, психологічного і психіатричного підходів в діагностиці порушеного розвитку. 3. Охарактеризуйте методи дослідження які ви знаєте, в чому полягає специфіка методів дослідження дітей з порушеннями розвитку?		
4 тижден ь	Тема. Психофізичний розвиток при інтелектуальних порушеннях.	Лекція №4 Практичне заняття №4. Лабораторне заняття №4	<i>Питання для обговорення:</i> 1. Поняття розумової відсталості, основні діагностичні ознаки, диференційна діагностика з іншими видами дизонтогенезу. 2. Класифікації розумової відсталості (клініко-генетична, за рівнями прояву, форми недорозвитку за клініко-патогенетичними критеріями М. Певзнер). 3. Сутність і зміст поняття «затримка психічного розвитку», фактори ЗПР дитини. 4. Класифікація форм затримки психічного розвитку та її рівнів. <i>Практичне заняття:</i> 1. Здійснити порівняльний аналіз порушень розвитку при розумовій відсталості та затримці психічного розвитку. Підготувати доповіді у вигляді	4 тиждень	Практичне заняття - 3 б. Лабораторне заняття - 2 б.

			презентацій на одну із тем. 1. Особливості психофізичного розвитку дітей зі ЗПР. 2. Основні способи корекції і реабілітації дітей із ЗПР. 3. Проблеми психолого-педагогічного супроводу дітей із ЗПР. 4. Загальна характеристика дітей з інтелектуальними порушеннями. 5. Особливості психофізичного розвитку розумово відсталої дитини. 2. На основі аналізу фільму “Я - Сем” визначити особливості людини із інтелектуальними порушеннями, соціальна адаптація, особливості комунікації із оточуючими. <i>Лабораторне заняття:</i> 1. Ознайомитися із методикою Ілляшенко по можливості провести діагностику із 1-2 особами. 1. Розробити психолого-педагогічні «правила» підходу до розумово відсталих дітей в умовах інклюзивного навчання. 2. Описати напрями корекційно-розвивальної роботи з дітьми із ЗПР та інтелектуальними порушеннями. 3. Підібрати корекційно-розвивальні вправи для розвитку пізнавальних психічних процесів у дітей із ЗПР (по можливості провести їх із особами із ЗПР). 4. Підберіть завдання для психолога для діагностики дітей з інтелектуальними порушеннями.		
5 тиждень	Тема. Психічний розвиток дітей із порушенням слуху.	Лекція №5 Практичне заняття №5 Лабораторне заняття №5	<i>Питання для обговорення :</i> 1. Будова слухового аналізатора. 2. Вікові особливості слухового аналізатора. 3. Причини, види порушення слуху у дітей. 4. Розвиток дітей з порушенням слуху: особливості і обмеження. 1. Інклюзивне навчання дітей з вадами слуху. <i>Практичне заняття:</i> Перегляд та психологічний аналіз	5 тиждень	Практичне заняття - 3 б. Лабораторне заняття - 2 б.

			фільму «Створивша чудо» (алгоритм аналізу: аналіз психофізичних особливостей сліпоглухонімої дівчинки; аналіз сімейної ситуації розвитку; аналіз взаємодії педагога з дівчинкою). 2. Аналіз фільму «Племя». Проаналізувати особливості сприйняття самого фільму так як він знятий без жодного звуку і коментатора за кадром. Проаналізувати фільм, особливості адаптації головного героя у перебуванні в інтернаті для людей із порушенням слуху, особливості комунікації та адаптації до середовища. 3. Підібрати завдання для діагностики мислення та пам'яті дитини дошкільного/молодшого шкільного віку із порушенням слуху. <i>Лабораторне заняття:</i> 1. Підготувати доповідь або презентацію. «Функції психолога у розвитку слухового сприймання та розвитку мовлення учнів з вадами слуху», «Етикопсихологічні засади спілкування з особами із вадами слуху» . 2. Проаналізуйте особливості психофізичного розвитку осіб з вадами слуху (порушення моторики, перцептивні особливості, особливості уваги, пам'яті, мовлення, інтелектуальної сфери, емоційно-вольової сфери, особистісні особливості, особливості міжособистісних взаємин). 3. Підберіть та проведіть завдання та вправи для психолога у роботі із особами, які мають порушення слуху, залежно від ступеня вираження вади. (опишіть труднощі, які виникають та що вдавалось найважче). Опишіть напрямки роботи психологія із особами із порушенням слуху.		
6 тижден	Тема. Психофіз	Лекція № 6	<i>Питання для обговорення:</i> 1. Будова зорового аналізатор.	6 тиждень	Практичне

ь	ичний розвиток осіб із порушенням зору	Практичне заняття №6 Лабораторне заняття №6	2. Вікові особливості зорового аналізатора. 3. Причини і види порушення зору. 4. Психологічні особливості дітей з порушенням зору. 5. Інклюзивне навчання дітей з порушенням зору. Практичні завдання: 1. Здійснити порівняльний аналіз психічного розвитку при порушенні зору. 2. Підготувати доповіді та презентації на одну із тем. 1. Класифікація порушень зорової функції та причини її виникнення. 2. Закономірності психофізичного розвитку дітей з вадами зору. 3. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами зору. 4. Компенсаторні можливості дітей з вадами зору. 5. Соціально-психологічна адаптація дітей з порушеннями зору. Лабораторне заняття : 1. «Психологічні бар'єри у міжособистісній взаємодії зрячих та осіб із вадами зору», «Психічний розвиток сліпоглухонімої дитини» (реферативна доповідь, презентація). 2. Аналіз фільму “Незважаючи ні на що”. Аналіз поведінки головного героя, що допомагає йому в житті впоратися незважаючи на певні труднощі та порушення в розвитку. 3. Підібрати техніки та вправи для роботи психолога із особами із порушенням зору (для корекційно-розвиткових занять та для діагностики). Описати особливості їх використання. 4. Напишіть уривок консультації психолога із клієнтом який звернувся за допомогою запит. Втрата віри в себе та неможливість досягнення успіху у житті.		заняття - 3 б. Лабораторне заняття - 2 б.
7	Тема.	Практичне	Питання для обговорення:	7тижден	Практи

тижден ь	Порушен ня розвитку аутистичн ого спектру.	е заняття №7	1. Історичний аспект проблеми аутизму. 2. Концепції аутизму: соціокультурна, психологічна, біологічна. 3. Типи аутистичного спектру. 4. Диференціальна діагностика аутизму та інших порушень розвитку 5. Проблеми поведінки. <i>Практичне заняття :</i> 1. Перегляд фільму «Сніговий пиріг». Аналіз психофізіологічних особливостей жінки з аутизмом. Аналіз взаємодії жінки з аутизмом з соціумом. Аналіз соціальної адаптації жінки з аутизмом. Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на конкретні випадки сюжету. 2. Систематизуйте специфічні особливості розвитку дитини з аутизмом відносно когнітивної, емоційної та поведінкової сфери особистості. Заповнити порівняльну таблицю та вказати використані джерела (ресурси). Особливості розвитку дитини із аутизмом. <i>Лабораторне заняття:</i> 1. Робота в групах. Зробіть порівняльний аналіз розвитку дитини від народження і до 6 років (0-1рік), (1-3 роки), (3-6р) "здорової" та дитини із аутистичним спектром. 2. Перегляньте фільм "Адам" та зробіть психологічний аналіз дій головного героя, ознаки синдрому Аспергера; "Контакт" (2012р., США, серіал, драма) або "Хлопчик", який умів літати (1986 р., США, драма, фантастика). 3. Перегляд відео Autism by George https://www.youtube.com/watch?v=YIK2yXfrCfw □ Перегляд відео https://www.youtube.com/watch?v=duBJzk9HbmE 4. Супровід дітей з РАС: АВА - терапія, DIR -технологія, PECS (Picture Exchange Communication	ь	чне заняття - 3 б. Лабора торне заняття - 2 б.
-------------	---	-----------------	---	---	--

			System) - перегляд відео до теми pecs, pecs https://www.youtube.com/watch?v=X-7XK1USpBc 5. Підібрати вправи для сенсорного розвитку дитини із аутистичного спектру (вправи на розвиток пізнавальної сфери).		
8 тиждень	Тема. Загальна характеристика осіб із порушенням мовлення.	Лекція №8 Практичне заняття №8 Лабораторне заняття №8	Питання для обговорення: Анатомо-фізіологічні механізми мовленнєвої діяльності 1. Причини мовленнєвих порушень. 2. Психологічні особливості дітей з порушенням мовлення. 3. Особливості корекційної роботи дітей з порушенням мовленнєвого апарату. Практичне заняття: 1. Охарактеризуйте види мовленнєвих порушень: механічна та функціональна дислалія; ринолалія; ринофонія; дистонія; дизартрія; алалія; афазія; дисграфія та аграфія; дислексія та алексія. Визначте подібність і відмінність ознак цих порушень. 1. Підготувати доповідь чи презентацію. 1. Чинники порушення мовлення та класифікації мовленнєвих вад (види усних мовленнєвих порушень, види письмових мовленнєвих порушень). 2. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами мовлення. 3. Супровід дитини з вадами мовлення. Корекція мовленнєвих і немовленнєвих порушень у дітей з вадами мовлення. 4. Використання ігор у корекційній роботі із дітьми з вадами мовлення (навести приклади ігор). 1. Підібрати вправи на розвиток пам'яті та мислення у дітей із порушеннями мовлення та вправи на розвиток мовлення. Лабораторне заняття: 1. Скласти таблицю класифікації порушення мовлення у дітей. 2. Розробити методичні	8 тиждень	Практичне заняття - 3 б. Лабораторне заняття - 2 б.

			рекомендації до організації навчальної діяльності дітей з порушенням мовлення. 3. Підібрати корекційно-розвивальні вправи для розвитку мовлення у дітей. 4. Підібрати завдання для розвитку пізнавальних процесів у дітей із порушенням мовлення. 5. Опишіть алгоритм роботи психолога на тему: «Особливості психологічної роботи з дитиною із заїканням. Поради батькам та педагогам». Запропонуйте рекомендації.		
9 тиждень	Тема: Порушення опорно-рухового апарату (дитячий церебральний параліч ДЦП).		<i>Питання для обговорення:</i> 1. Причини ДЦП. 2. Форми церебрального паралічу. 3. Діагностичні критерії ДЦП. 4. Типи дитячого церебрального паралічу. 5. Попередження фізичних вад у дітей з ДЦП. 6. Реабілітація та соціально-трудова адаптація дітей з ДЦП. 7. Корекційна робота з дітьми з ДЦП. <i>Практичне заняття :</i> 1. Підготувати доповідь або презентацію на одну із тем: 1. Етіологія вад ОРА (опорно-руховий апарат) та категорії дітей з важкими порушеннями опорно-рухового апарату. 2. Особливості психофізичного розвитку осіб з порушенням опорно-рухового апарату. 3. Особливості психофізичного розвитку дитини з ДЦП. 4. Бар'єри у спілкуванні, які виникають у дітей з вадами ОРА. 5. Корекційна робота з дітьми із порушеннями опорно-рухового апарату. <i>Практичне заняття:</i> 1. Переглянути та проаналізувати фільм “До зустрічі з тобою” (2016). Проаналізуйте дії головного героя та його особистісні зміни протягом усього сюжету. Що стало рушієм змін? І які цінності були до цих змін і	9 тиждень	Практичне заняття - 3 б. Лабораторне заняття - 2 б.

			після? (Завдання виконується у вільній формі - презентувати результати теж у довільній формі, основні критерії логічність, глибинна аналізу, структурованість подачі інформації). 2. Підібрати впраи на розвиток комунікації та контактності для осіб із ДЦП. <i>Лабораторне заняття</i>		
10 тижден ь	Тема: Робота психолога із батьками дітей із порушенн ями розвитку	Лекція №10 Прагичне заняття №10 Лаборато рне заняття №10	<i>Питання для обговорення:</i> 1. Психологічне прийняття батьками дитини з порушенням розвитку. 2. Основні закони і принципи функціонування сім'ї, які виховують дитину із порушенням розвитку. 3. Критичні періоди для сімей які виховують дітей із порушеннями розвитку. 4. Психологічна підтримка батьків дітей із порушенням розвитку. <i>Практичні завдання:</i> 1. Підготувати памятку для батьків дитини із порушенням розвитку (налагодження контактів, навчання і виховання дитини, прийняття діагнозу дитини, збереження теплих сімейних стосунків у родині із народженням дитини із порушенням розвитку). Вибрати одну із тем. 2. Запропонуйте техніки та вправи для роботи психолога із батьками дітей із порушеннями розвитку. 3. Підготувати заняття із елементами тренінгу для батьків із порушення розвитку. <i>Лабораторне заняття:</i> 1. Проаналізувати типи ставлення батьків до порушень дитини. (Навести приклади найбільш типового реагування на діагноз дитини та продемонструвати найбільш поширені відповіді батьків). 2. Підшукати фільм про людей з порушеннями розвитку і проаналізувати з точки зору ставлення батьків до порушення		

			дитини, ставлення оточення та бар'єри налагодження контактів людини з порушеннями, міфи про людей із психофізичними порушеннями. 3. Розробіть та продемонструйте фрагмент консультації психолога із батьками дітей із порушеннями розвитку. Наведіть перелік найбільш типових запитів. 4. Підберіть вправи для роботи психолога із батьками дітей із порушенням розвитку. 5. Розробіть заняття із елементами тренінгу для батьків дітей із порушенням розвитку (запит і тематику продумайте самостійно).		
	Модульний контроль			4 тиждень	5
10 тиждень	Модульний контроль			10 тиждень	5
1 тиждень	Підготовка індивідуального творчого завдання/ іспит		Захист індивідуального проекту	1 тиждень	40 б

Практичні роботи $10 \times 3 = 20$ балів, лабораторне заняття $10 \times 2 = 20$ балів (модульний контроль) + 10б. = 60б. + 40б. (індивідуальне творче завдання / екзамен).

V. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання результатів навчальних досягнень за навчальною дисципліною здобувачів вищої освіти здійснюється за критеріями, що впроваджені в університеті. Загальна оцінка визначається як сума балів за всі виконані завдання. Схема нарахування балів розроблена викладачем відповідно до Порядку оцінювання здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса <https://cutt.ly/fQ9BOX2>

Оцінка розраховується зі 100 балів, з них 60 балів складає поточний контроль та підсумковий контроль (індивідуальне творче завдання або екзамен) – 40 балів.

Здобувач вищої освіти отримує 60 балів протягом семестру за: роботу на практичних заняттях ($10 \text{ практичних} \times 3 \text{ бали} = 30 \text{ б.}$); робота на лабораторних заняттях ($10 \text{ практичних} \times 2 \text{ бали} = 20 \text{ б.}$); модульна контрольна робота (10б.)

Система нарахування балів: бали за практичні заняття + лабораторні заняття + бали за модульну контрольну роботу. Підсумковий контроль від 0

до 40 балів (творче завдання / екзамен): виконання індивідуального творчого завдання у вигляді презентації (від 0 балів до 40 балів).

VII. АЛГОРИТМ ВИКОНАННЯ ФОРМ КОНТРОЛЮ

Індивідуально-дослідне завдання:

1. Психологічний аналіз кінострічки – вид роботи, який передбачає аналіз проблематики порушеного розвитку, яка висвітлюється у кінострічці. Аналіз передбачає психологічну характеристику героїв, які мають проблеми у розвитку, труднощі, з якими герої зустрічалися на своєму життєвому шляху, шляхи подолання труднощів, шляхи компенсації вад розвитку тощо. Приклади кінострічок для аналізу:

1. Людина, яка сміється, Франція (2012);
2. Бен Ікс, Бельгія (2017);
3. Людина дощу, США (1988);
4. Адам, США (2009).
5. Серфер душі (2001 р., США).
6. Зірочки на землі (2007 р., Індія, драма).
7. Я теж (2009 р., Іспанія, драма).

Вимоги: обсяг – не менше 7 сторінок друкованого тексту на папері формату А4, (не менше 10 сторінок рукопису). Шрифт - Times New Roman, 14 кегль, 1,5 інтервал. Поля: 2*2*2*2. Оцінювання – 25б зміст; 5 – оформлення, відповідне до вимог; 10б – доповідь, презентація).

Алгоритм аналізу фільму

Орієнтовні питання після перегляду фільму:

Варіант 1.

- Вам сподобався фільм чи ні? Чому? Що конкретно сподобалося, що не сподобалося, що зачепило вашу увагу?
- Хто з героїв фільму мені подобається, а хто ні і чому?
- Кому я співчую і чому?
- Який стиль спілкування героїв фільму? Як вони вирішують свої проблеми?
- Що б я змінив у ситуації і як би я вчинив на місці героя/героїв? Що потрібно для цього зробити? Що б я взяв для себе як зразок для наслідування? Що я вважаю правильним чи неправильним? Хто, по-моєму, має рацію, хто не правий, хто винен і чому?
- Чи зустрівся в фільмі для мене щось нове, раніше невідоме? Здійснив я якесь відкриття для себе?
- Які емоції викликав фільм? Що мене розсмішило, обрадувало, засмутило, викликало роздратування, розсердило, образило, злякало, відштовхнуло?
- Про що цей фільм? Яка основна проблема/конфлікт і як вирішує її режисер?
- Чому фільму дано саме таку назву? Як назва розкриває сенс фільму?
- Які психологічні, моральні, філософські проблеми порушені у фільмі? Які з них хвилюють мене зараз або хвилювали в минулому?

Варіант 2. Аналіз фільму за такими структурними компонентами варіант.

1. Поведінковий фільманаліз.

2. Комунікативний фільманаліз: аналіз вербальної/невербальної взаємодії між героями фільму; аналіз транзакцій (доповнюючі, перекреслені, приховані) персонажів під час спілкування; аналіз екологічності спілкування; аналіз комунікативних бар'єрів; аналіз стратегії і практики аргументації; аналіз ведення переговорів; аналіз неефективних та ефективних моделей комунікації; аналіз стереотипів в комунікаційних і когнітивних структурах і т.д.

3. Емоційний фільмоаналіз. Які емоції продемонструвати головні герої? Як ви дізналися що це саме ця емоція? Які її фізичні прояви? А як ця емоція проявляється в середині? Ви коли-небудь її відчувати? Опишіть як вона проявляється у вас?

4. Аналіз змісту фільму. Характер головного героя. Труднощі з якими стикається? Як їх долає? Хто допомагає чи що допомагає? Вчинки та дії, призводять до певних труднощів у житті головного героя? Як вибодовує комунікацію? Які риси характеру домінують? За рахунок яких ресурсів долає свої негаразди?

2. Розробити корекційну програму для дітей з:

- інтелектуальними порушеннями;
- розумовою відсталістю;
- порушення емоційно-вольової сфери;
- поведінковими порушення;
- порушення опорно-рухового апарату;
- з дитячим церебральним паралічем;
- порушення зору та слуху;
- порушення мовлення (вибрати один із видів порушення, алалія, ринолалія, дислексія і т. ін.);
- для дітей із синдромом Дауна;
- дітей з аутистичним спектром;
- діти із затримкою психічного розвитку;
- для дітей із синдромом Аспергера.

На допомогу можна використати програми розроблені Міністерством Освіти України:

<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditey-u-spetsialnikh-zakladakh-osviti/osvita-ditey-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami/navchalni-ta-korektsiyi-programi/korektsiyi-programi>
<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditey-u-spetsialnikh-zakladakh-osviti/osvita-ditey-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami/navchalni-ta-korektsiyi-programi/korektsiyi-progra>

Розробити тренінг для батьків дітей із порушеннями розвитку.

Розробити заходи для роботи з батьками дітей із порушеннями розвитку.

Вимоги до ІНДЗ:

Критерії оцінювання:

- тема і мета корекційної програми - 2 б. ;
- чіткість, структурованість, послідовність і логічність підібраних завдань у роботі із певною категорією осіб із порушенням розвитку 12 б;
- різноманітність та доцільність використання, завдань, вправ та ігор саме для цієї категорії осіб - 5б.;
- використання діагностичних завдань в корекційній програмі - 4 б.;
- кількість завдань та наявність тематичних блоків - 3б.
- термін використання програми (на який термін розрахована програма та частота зустрічей) - 3 б.
- оформлення програми - 4б;
- представлення програми - 4 б;
- своєчасність поданої програми -3б.

Критерії оцінювання індивідуальних творчих робіт у вигляді презентацій

Бали Критерії оцінювання

0-2 розкрито зміст представленої теми

0-3 визначена структура презентації

0-3 наявність логічного зв'язку викладеної інформації

0-4 перелік джерел не менше 10 за останні 15 років

0-3 наявність кольорових, шрифтових рішень

0-3 презентація включає до 15 слайдів основної частини

0-4 захист презентації вчасно

0-3 наявність графічних зображень

0-3 повна відповідь на питання під час захисту презентації

0-3 вільне володіння теоретичним матеріалом з підготовленого питання

0-3 обсяг та глибина знань за темою

0-3 уміння і навички використання комп'ютерних технологій.

0-3 Використання спецефектів (анімація, звук, графіка) Всього 40б.

Обсяг не менше 10 сторінок документу або не менше 15 слайдів для презентації. Обв'язковим структурним компонентом є список використаних джерел за останні 15 років, і не менше 10 джерел. *Література для допомоги* (<https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/chaplinska-mono-2020.pdf>).

Методи оцінювання результатів навчання

1. Модульний контроль проводиться у вигляді контрольної роботи.
2. Поточний контроль здійснюється у формі: усних відповідей до теми; усне опитування на практичному занятті; усне опитування на лабораторному занятті; індивідуальне творче завдання у вигляді презентації.

1. Критерії оцінювання роботи студента на практичних заняттях.

На практичному занятті оцінюються:

2. усні відповіді студентів;
 3. -участь в обговоренні дискусійних питань;
- участь їх обговоренні;
 - аналіз ситуаційних завдань та вміння доведення власної думки;

- підібрана інформація для огляду теоретичних завдань;
- аналіз публікацій та фільмів за заданою тематикою;
- вирішення практичних ситуацій;
- реферативні виступи, презентації тощо.
- письмові завдання;

Критеріями оцінки роботи студента на практичних заняттях при усних відповідях є:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки. при виконанні письмових завдань:

при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність акуратність оформлення

письмової роботи.

Критерії оцінювання завдань до практичного заняття

Бали Критерії оцінювання

3 90-100 % правильних відповідей від загальної кількості завдань

2 89-75 % правильних відповідей від загальної кількості завдань

1-74-60- 50% правильних відповідей від загальної кількості завдань;

0 -59-40 і менше % правильних відповідей від загальної кількості завдань.

Максимальна кількість балів за роботу на практичному занятті - 3б.

Критерії оцінки роботи студента на лабораторному занятті.

- логічність та доцільність підібраних вправ, завдань та ігор для корекційно-розвиткової роботи з дітьми із порушенням розвитку;
- глибина аналізу наукових публікацій за темою;
- змістовність повідомлень;
- об'ємність, цілісність та логічність аналізу фільмів з головними героями
- особи із порушеннями розвитку;

Максимальна кількість балів - 2 б.

Усне опитування на занятті Бали

Критерії оцінювання

3 правильне розкриття змісту питання, творчий підхід до виконання завдання, усвідомлене використання термінів і понять, опора на знання теорії, відповідь науково аргументована, логічна;

2 відповідь недостатньо аргументована, є деякі неточності;

1 - поверхнева, неповна відповідь;

0 - відповідь відсутня або повністю невірна.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату. Списування під час написання модулю та виконання тестових завдань заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Модульний контроль здійснюється з метою перевірки рівня засвоєння теоретичного і практичного матеріалу змістових модулів та передбачає виконання здобувачами письмових тестових завдань.

***Критерії оцінювання модульної контрольної роботи
(максимальна кількість балів 56).***

Бали Критерії оцінювання

5-90-100 % правильних відповідей від загальної кількості завдань.

4-75- 89 % правильних відповідей від загальної кількості завдань.

3 74-60% правильних відповідей від загальної кількості завдань.

2 б 40-60 % правильних відповідей від загальної кількості завдань.

1-10-39 % правильних відповідей від загальної кількості завдань.

0 -9 % правильних відповідей від загальної кількості завдань.

При вивченні дисципліни «Психологічна служба та спеціальна психологія» здобувачі мають дотримуватися вимог академічної доброчесності. Відповідно до Закону України «Про освіту» академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Основні засади дотримання академічної доброчесності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса відображено за покликанням <https://cutt.ly/3Q9NJqv>

Під час проведення модульних контрольних робіт заборонено використовувати мобільні пристрої та інші технічні засоби, окрім власного конспекту з навчальної дисципліни.

Здобувач вищої освіти, який набрав протягом семестру суму балів більшу за 60, має можливість: ☐ не складати іспит і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку; складати іспит з метою підвищення свого рейтингу з певної навчальної дисципліни. Здобувач вищої освіти, який набрав протягом семестру менше за 60 балів, зобов'язаний складати іспит, проте він має набрати протягом семестру не менше -35 балів, щоб бути допущеним до іспиту.

На екзамені студенти готуються та відповідають за екзаменаційним білетом, який має два питання теоретичного характеру, третє питання складається з завдання практичного спрямування.

Перше та друге завдання оцінюється у 15 балів за такими критеріями:

15-14 балів - повна відповідь, не менше 90% потрібної інформації (повне, безпомилкове розв'язування завдання);

13-10 балів - достатньо повна відповідь, не менше 75% потрібної інформації або незначні неточності (повне розв'язування завдання з незначними помилками);

9-5 балів - неповна відповідь, не менше 50% потрібної інформації та деякі помилки (завдання виконане з певними недоліками);

4-1 бал - відповідь містить менше 50% потрібної інформації, грубі помилки, студент не орієнтується у загальних термінах.

Третє питання – тестові завдання, максимальна кількість балів 106.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Аномальні діти. Загальна характеристика. Назвіть причини виникнення аномалій у розвитку дітей.

2. В чому проявляється державний підхід до суспільного виховання аномальних дітей.

3. Взаємозв'язок відхилень у функціонуванні психічних процесів та особистісному розвитку дитини.

4. Взаємозв'язок дефектології з суміжними дисциплінами.

5. Внесок Виготського Л.С. в розвиток дефектології як науки.

6. Головні напрямки корекційно – виховної роботи при різних видах психопатії.

7. Дайте визначення психопатії, назвіть її основні ознаки. Діти з психопатичними формами поведінки.

8. Дефектологія як наука. Предмет і завдання дефектології.

9. Діагностика ЗПР в дітей та особливості корекційно-виховної роботи з ними.

10. Діти з затримкою психічного розвитку (ЗПР). Клініко-психологічна характеристика. Основні причини виникнення ЗПР.

11. Діти з комплексними порушеннями розвитку.

12. Діти з поєднанням сенсорного та інтелектуального дефектів.

13. Діти з порушенням зору. Вплив порушень зору на особливості розвитку дитини.

14. Діти з порушенням зору. Основні види порушень.

15. Діти з порушеннями опорно – рухового апарату. Основні причини порушень опорно-рухового апарату у дітей.

16. Діти з порушеннями слуху. Основні форми патології.

17. Загальні закономірності психічного дизонтогенезу.

18. Загальні закономірності психічного розвитку дитини.

19. Індивідуальний підхід, психологічна і соціальна допомога дітям з незначними вадами слуху.

20. Інші категорії розумово відсталих дітей.

21. Історія виникнення дефектології.

22. Класифікація олігофренії за глибиною дефекту (ідіотія, імбецильність, дебільність).

23. Клініко-психологічна характеристика дітей з порушенням мовлення.

24. Клініко-психологічна характеристика розумово відсталих дітей.

25. Організація логопедичної роботи з дітьми з порушеннями мовлення.

26. Основні типи ЗПР та їх психолого-педагогічна характеристика.

27. Особливості корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.

28. Особливості корекційної роботи із слабозорими та сліпими дітьми.

29. Особливості корекційної роботи із слабочуючими та глухими дітьми.

30. Особливості логопедичної роботи при порушенні слуху і зору.

31. Особливості навчання дітей із затримкою психічного розвитку.

32. Особливості психічного розвитку дітей-олігофренів.

33. Особливості розвитку дітей з реактивними станами і конфліктними переживаннями.

34. Охарактеризуйте основні форми олігофренії.

35. Охарактеризуйте принципи та методи обстеження дитини. В чому сутність системного, комплексного підходу до обстеження дитини з відхиленнями в розвитку.

36. Підготовка розумово відсталих дітей до самостійного життя. Особливості розвитку мовленнєвої функції дітей-олігофренів.

37. Порушення писемної мови. Характеристика розладів писемної мови.

38. Порушення усної мови. Характеристика розладів усної мови.

39. Поясніть погляд Л. С. Виготського на те, що дефект одного аналізатора призводить до цілого ряду відхилень в розвитку особистості.

40. Принципи і організація комплектування спеціальних установ для аномальних дітей.

41. Розкрийте предмет, мету та завдання логопедії, як одного з розділів дефектології.

42. Розкрийте суть понять "компенсація", "корекція".

43. Розкрийте суть понять "соціалізація", "реабілітація".

44. Роль зору, слуху та мовлення в процесі розвитку дитини.

45. Сліпоглухонімі діти. Основні принципи організації системи навчання.

46. Специфіка роботи психологів-дефектологів в системі закладів для аномальних дітей.. Наведіть приклади взаємозв'язку логопедії, тифлопедагогіки, сурдопедагогіки та олігофренопедагогіки. В чому зв'язок логопедії з психологією та педагогікою.

47. Структура дефекту. Взаємовідношення між первинним і вторинним дефектом.

48. Суть роботи медико-психолого-педагогічних консультацій при наданні допомоги аномальним дітям.

49. Які сторони мовного розвитку можуть бути порушені у дітей? Розкажіть про причини таких порушень.

50. Особливості психічного розвитку дітей –аутистів

Політика дедлайнів. Завдання мають бути виконані протягом тижня перед наступним практичним (лабораторним заняттям), а за невчасне виконання зменшується на 25% за кожен повний тиждень затримки. Прийом відпрацювань пропущених практичних /лабораторних занять відбувається під час індивідуальних консультацій (відповідно до затвердженого графіку)у повному обсязі, при цьому допускається не більше одного відпрацювання на одну консультацію. Пропущені лекційні заняття мають бути відпрацьовані здобувачем шляхом написання конспекту з теми, що була пропущена та наданий на перевірку не пізніше до наступного лекційного заняття (згідно розкладу). Усі пропущені завдання, що передують модульному контролю повинні бути виконані до його проведення. Завдання, що були пропущені, мають бути відпрацьовані до 10 тижня (згідно з календарним планом). До підсумкового контролю (іспиту допускаються лише ті, хто протягом семестру, набрав не менше 35 балів. Якщо здобувач отримав менше 35 балів, він повинен відпрацювати пропущені теми до додаткової сесії (при оцінюванні виконання завдання діє політика “дедлайнів”- максимальна оцінка становить 50% від кількості балів, зазначеної в силабусі). Здобувачі, які отримали від 35-50 балів зобов'язані скласти іспит та втрачають право на виконання ІТЗ.

Схема оцінювання результатів навчальних досягнень

Оцінювання результатів навчальних досягнень за навчальною дисципліною здобувачів вищої освіти здійснюється за критеріями, що впроваджені в університеті:

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
0-59	FX	незадовільно	не зараховано

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна

1. Дічек, Н. П. Київський лікарсько-педагогічний інститут (1904-1914) – провісник вітчизняних спеціальних закладів освіти для дітей з вадами розвитку і поведінки. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2007. (35). С. 54-61.

2. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічнокорекційного тренінгу: навчально-методичний посібник. Луцьк, 2011.С.6-20.

3. Кушнір Ю. В., Оверчук В.А., Шпортун О.М. Вікова та спеціальна психологія: навчальний посібник. Вінниця: Центр оперативного друку «Документ Принт», 2020. 384с.

4. Кушнір Ю. В. Вікова психологія: опорний конспект лекцій. Донецьк : ООО «КИЦ», 2013. 105 с.

5. Методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни «Психологічна служба і спеціальна психологія» для студентів денної (заочної форми навчання. Частина 1. / Укл. Ю. В. Кушнір. Вінниця: Дон НУ імені Василя Стуса, 2021. 104 с.

6. Панок В. Г., Острова В. Д. Психологічна служба вищого навчального закладу (організаційно-методичні аспекти). Київ: «Освіта України», 2010. 230 с.

7. Трикоз С. В. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку / С В Трикоз, Г О Блеч. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

8. Хохліна О. П. Основи спеціальної психології: курс лекцій для студ. 4 курсу ф-ту прав. забезпеч. підприєм. дія-сті та психології... з підгот. фахів. освіт.-кваліф. рівня "бакалавр" // МВС України, НАВС. Київ: 2011 р.101с.

Додаткова література:

1. Бочелюк В.Й. Психологія людини з обмеженими можливостями: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011.264 с.

2. Вертугіна В. М. Підготовка дітей із зоровим відхиленням до навчання у школі: співпраця педагогів і батьків. *Науковий огляд*. 2016. №7 (7). С. 1–16.

3. Дефектологія та спеціальна психологія: навчально-методичний посібник / укладач. Т. О. Гетьман. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 161с.

4. Дивитися і бачити: путівник для батьків дітей із порушеннями зору: навч.-метод. посіб. [упор. І. О. Калініченко]. Полтава: ПОІППО, 2016. 88 с. (<https://corr.ks.ua/files/File/books/kalinichenko1.pdf>).

5. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник / за редакцією Л. Ю. Байди, О. В. Красюкової. Еннс. К., 2012. 216 с.

6. Кравчук Л. С. Корекційно-педагогічний супровід навчальної діяльності студентів з порушеннями опорно-рухового апарату. // *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна"*. 2011. № 4. С. 87-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2011_4_20

7. Кобильченко В.В. Омельченко І.В. Спеціальна психологія / В.В. Кобильченко, І.В.Омельченко. Київ: Академія, 2020. 224 с.

8. Консультативно-діагностичний супровід дітей з особливими освітніми потребами в діяльності психолого-медико-педагогічних консультацій: посіб. / Жук Т. В., Ілляшенко Т. Д., Луценко І. В. та ін. ; за ред. А. Г. Обухівської. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2016. 247 с.

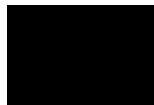
9. Логопсихологія: навч. посіб. / за ред. М. К. Шеремет. Київ: Знання, 2010.293 с.

10. Навчально-методичний посібник «Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ». / Компанець Н.М., Луценко І.В., Коваль Л.В. Київ: Видавнича група «Атопол», 2018. С. 46-75.
11. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. Рівне, 2016. С. 64-103.
12. Пахомова Н.Г., Кононова М.М. Спеціальна психологія: навчальний посібник для студентів спеціальності / Н.Г. Пахомова, М.М. Кононова; ПНПУ ім. В.Г. Короленка. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. 357 с.
13. Теорія і практика сучасної логопедії: Зб. Наук. пр. Вип. 2 / Ін-т спец. Педагогіки АПН України: [редкол.: В. І. Бондар та ін.]. Київ. Актуальна освіта, 2005. 154 с.
14. Особливості розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями зору Частина І. Науково-методичний посібник/ав.: Вавіна Л. С., Гудим І. М., Кондратенко С.В., Довгопола К. С., Нафікова Л. А. – Київ: Педагогічна думка, 2012 .138 с.
15. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія: Навчальний посібник (2-е вид., змін і доп) / за заг. ред. Шеремет М. К., Мартиненко І. В. Київ: КНТ, 2008. 380 с.
16. Чеботарьова О. В. Дитина із церебральним паралічем. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

Інформаційні ресурси в Internet

1. Як працювати з дітьми з інтелектуальними порушеннями: методи та поради. <https://nus.org.ua/articles/yak-pratsyuvaty-z-ditmy-z-intelektualnymy-porushennya-metody-ta-porady-2/>
2. Діти з інтелектуальними порушеннями. Співпраця вчителя та батьків <https://polonne.irc.org.ua/news/18-17-57-12-12-2021/>

Викладач

Наталія ШЕЛЬ

**В. о. завідувача кафедри
загальної та соціальної психології**

Наталія КОРОЛЬОВА

Гарант освітньої програми

Наталія ШЕЛЬ

**В. о. директора навчально-наукового
інституту психології**

Вікторія ОВЕРЧУК